

מחיי הנישואין והגירושין - 12 החידושים המעניינים בעולם המשפט, שכדאי לכל אישה לדעת

שותף להורות, דהיינו - רק לקבל את זרעו כתחליף לתרומה אנונימית בבנק הזרע. יתרון נוסף לכך הוא האפשרות של הילד להכיר את אביו, שכן זהותו בנסיבות אלה ידועה. בהליך תקדימי בענין זה, במסגרתו ביקש גבר שתרם מזרעו לידידתו, להכיר בו כבעל מעמד של תורם בבנק הזרע, החסר אחריות משפטית כלפי הילד, נקבע שאין לאפשר כיום (ובהיעדר חקיקה של הכנסת), מסלול חליפי לבנק הזרע, על דרך של תרומה מיידית או מכר. כל "תרומה" כזו תחייב את האב במלוא החובות כלפי הילד שיוולד והוא לא יוכל לחסות תחת מעמד של "תורם זרע" בלבד. לאור זאת, גם כל הסכם בין האם לבין תורם הזרע, לא יועיל, שכן הזכות להורות ולדמי המזונות הינה של הילד, וההורים לא יכולים לשלול זאת ממנו, אפילו בהסכמה ביניהם. המשמעות היא שכל גבר שיתרום זרע שלא במסגרת בנק הזרע, במטרה לסייע לידידה להרות, ייחשב כאבי הילד לכל דבר וענין ויחוב במלוא החובות ההוריות, לרבות במזונות.

5 המגמה לבטל את זכות הבכורה של אמהות במשמורת ילדים קטנים -

על בסיס עקרונות של שיוויון בין המינים ותפיסת קיומו של עידן חדש בו האבות נוטלים חלק פעיל בגידול הילדים, הומלץ על ידי ועדה שמונתה על ידי משרד המשפטים לבטל את העדיפות המשפטית של אמהות בקבלת משמורת על הילדים (עדיפות המוכרת בשם "חזקת הגיל הרך" המקנה מעמד בכורה לאם בקבלת משמורת ילדים עד גיל 6). ההמלצה טרם אומצה בחקיקה, אולם האוירה המשפטית נוטה בהחלט לכיוון זה. הסוגיה מעוררת מחלוקות רבות בקרב ארגוני הנשים אל מול ארגוני הגברים, שכן נשאלת השאלה, האם אכן קיים שיוויון אמיתי בין המינים? האמנם אבות חולקים את הנטל ההורי או שמדובר במראית עין בלבד, בעוד האמהות ממשיכות לשאת במרבית נטל גידול הילדים, לצד תפקידים "גבריים" של סיוע בפרנסת המשפחה? מחקרים מצביעים על כך שאמהות עדיין נושאות בעיקר נטל הטיפול בילדים וכי מנגד, לצד תפיסת השיוויון של האבות, לא נאכפות החובות של האבות כלפי הילדים. כך, אב שאינו מקפיד על קיום הסדרי הראיה עם ילדיו, לא יחוב לעשות זאת, על פי רוב, ואף לא תחול עליו סנקציה, למרות הנטל הנוסף שהוא מטיל בכך על האם (שכן היא נאלצת לטפל בילדים גם במועדים שהוא מחוייב לכך). לפיכך, לצד עקרונות של שיוויון, אשר צפויים להיטמע יותר ויותר במודלים המשפטיים של ההורות, חשוב

גבוהים יותר מן הנכסים הפיזיים לחלוקה (דוגמת קבלת 60% או יותר מבית המגורים במקום 50% כמקובל).

3 אסור לקפח זכויות רכושיות של נשים שבגדו בבעליהן - באחד המקרים שנדונו בפני בית הדין הרבני, הודתה אישה שבגדה בבעלה ולאור זאת קבע בית הדין שהאישה תאבד את חלקה בזכויות הפנסיוניות והסוציאליות שצבר הבעל במהלך

הנישואין. בכך שלל בית הדין הרבני מן האישה חלק מן הזכויות שמגיעות לה על פי חוק. האישה עתרה לבית הדין הגבוה לצדק, אשר תמך בעמדת האישה וקבע כי היא זכאית למלוא חלקה בזכויות הרכושיות המשותפות. בג"צ קבע באופן נחרץ, כי אין לבתי הדין הרבניים סמכות לשלול זכויות רכושיות על רקע בגידה, שכן אין לשקול שיקולים מוסריים בעת קביעת החלוקה הרכושית בין בני הזוג. למרות זאת, בהחלט מומלץ לאישה שבגדה בבעלה להקדים ולהגיש את תביעותיה בביהמ"ש לענייני משפחה, על מנת למנוע מצב שהבעל יקדים ויגיש תביעותיו לבית הדין (ואז יכפה עליה להתדיין שם). זאת לאור העובדה שעדיין קיים חשש שבית הדין יפעיל שיקולים מוסריים בהיבטים אחרים בעת הדיון המשפטי, ובכלל זאת בסוגיות רכושיות אשר אינן חד משמעיות, אז שיקול הדעת צפוי להיות כנגד האישה הבוגדת.

4 תרומת זרע של ידד אינה יכולה להוות תחליף לתרומה בבנק הזרע - נשים שחפצות להביא ילד לעולם כאמהות חד הוריות מתקשות לעיתים להתמודד עם קבלת תרומה בבנק הזרע, שהינה אנונימית ואינה מאפשרת היכרות עם תורם הזרע והרקע שלו. חלקן מעדיפות לקבל תרומה מיידית המוכר להן, גם אם אינו מעוניין להיות

1 גבר סרבן גט ישלם מאות אלפי שקלים לאשתו על סירובו לגרש אותה - תוספת סרבנות הגט קיימת בחברה הישראלית לנוכח ההכרח ההלכתי לקבל את הסכמת שני בני הזוג לגירושין. כתוצאה מכך, יכול אחד מבני הזוג לסרב לגט מטעמים הנובעים, בין היתר, מיצר נקם או סחטנות כלכלית. התופעה פוגעת במיוחד בנשים, שכן בהיעדר גט, לא תוכל האישה להקים משפחה חדשה, מאחר וילדיה מגבר אחר יחשבו "מזורים". על כן, גבר שמסרב לתת גט לאשתו למעשה דן אותה ל"כלא רוחני" ופוגע בחירות הבסיסית שלה לבחור את מסלול חייה. בתי המשפט לענייני משפחה החלו להכיר לאחרונה בסרבנות הגט כעוולה נזיקית וחייבו גברים סרבני גט במאות אלפי שקלים פיצויים לנשותיהם. יצויין, כי דין שווה ננקט גם כלפי נשים סרבניות גט, אשר חייבו אף הן בפיצויים, אולם בשיעורים נמוכים יותר (היות והפגיעה בגבר נמוכה יותר בתוצאותיה). יש בכך פריצת דרך חשובה במאבק בסרבנות הגט, הגם שבתי הדין הרבניים מתנגדים להתערבות זו של בתי המשפט במה שנתפס על ידם כתחום שיפוטם הבלעדי.

2 אישה שהקדישה את עצמה לקריירה של בעלה זכאית לדרוש יותר ממצחית הרכוש המשותף - בתי המשפט החלו להכיר בכך שמעבר לרכוש הפיזי שצוברים בני זוג במהלך הנישואין (נכסי נדל"ן, חסכונות וכו') קיימים נכסים נוספים שיש לתת להם ביטוי בחלוקה הרכושית, דוגמת מעמד מקצועי, מוניטין וכושר השתכרות. המקרה הקלאסי מדמה מצב של אישה הייטק שהקדישה את חייה לקריירה, בעוד אשתו תמכה בו, גידלה את הילדים, עקרה איתו לשליחויות בחו"ל ואפשרה לו להתקדם בסולם הדרגות המקצועי. בעת הגירושין, הבעל מחזיק בכושר השתכרות גבוה ביותר (ממנו ישיקר להנות גם לאחר סיום חיי הנישואין), בעוד האישה, אשר ויתרה על הקריירה שלה, היא בעלת כושר השתכרות נמוך בהרבה (ולעיתים אף חסרת כושר השתכרות כלל). בנסיבות אלה, רשאי ביהמ"ש לפסוק לאישה יותר ממצחית הרכוש המשותף שנצבר, כפיצוי על נכסי הקריירה שצבר הבעל בתקופת הנישואין, אשר נחשבים אף הם כנכס בר חלוקה. הפיצוי העודף יכול לבוא לידי ביטוי בתשלומים חודשיים שיחוב הבעל כלפי האישה גם לאחר הגירושין או בקבלת אחוזים

יהיה לדאוג לקיום מנגנונים שאכן יחייבו את האבות לקחת חלק אמיתי בנטל הטיפול ולא רק להתדר בכותרת המשפטית של הורות שיוויונית. אנו עדיין בראשיתה של הרפורמה, אשר השפעתה החיובית תלויה בשיוויון האמיתי שיווצר במסגרתה ולא רק למראית עין.

6 הפחתת מזונות במשמורת משותפת - בהמשך למודל השיווין שדובר בו קודם לכן, פעמים רבות אבות נלחמים על הגדרת השיוויון (לדוגמה במודל של משמורת משותפת) על מנת להפחית את דמי המזונות עבור הילדים. זאת מאחר ונקבע בפסיקה שמשמורת משותפת מצדיקה הפחתה של 25% במזונות הילדים, המשולמים על ידי האב לאם. הרצינול העומד מאחורי ההפחתה נעוץ בכך שהילדים שוהים כמחצית הזמן אצל האב ולאור זאת יש לו הוצאות ישירות רבות על הילדים, מעבר לדמי המזונות. עם זאת, קיים חשש שלאחר פסיקת המשמורת המשותפת והפחתת המזונות אגב כך, האב לא יקיים את הסדרי הראיה עם הילדים ובפועל, הילדים יהיו מרבית הזמן עם האם, אשר גם תשמש בפועל כהורה משמורן וגם תקבל מזונות מופחתים. לאור זאת, חשוב להבטיח, כבר בעת קביעת המשמורת המשותפת (במקרים המתאימים למודל הורי זה), שיכלל מנגנון של עדכון דמי המזונות, במצב שבו הסדר המשמורת המשותפת אינו מתקיים בפועל (זאת על מנת למנוע מן האם את הצורך בפניה חוזרת לביהמ"ש, דבר הכרוך בהוצאות גבוהות ועלול למנוע ממנה לעמוד על זכויותיה).

7 הצעת חוק חשובה להגנה על זכויות הפנסיה של נשים גרושות - נשים גרושות חשופות כיום למצב בו תאבדנה את כל העתודה הכלכלית שלהן לעת זקנה, במקרה של פטירת בן הזוג שלהן, ממנו התגרשו. המקרה המייצג מציאות זו נוגע לאישה שהיתה נשואה לאיש צבא קבע (או כל תפקיד אחר בשירות המדינה) וצברה עמו את זכויות הפנסיה שלו. בעת הגירושין, זכויות הפנסיה נחלקות בין בני הזוג וזהו הבטחון הכלכלי של האישה לעת זקנה (האישה זכאית לקבל מחצית מן הגמלה שנצברה במהלך הנישואין, מדי חודש בחודשו). אולם, ככל שהבעל ילך לעולמו לפני האישה, תבוטל זכות הבעל לקצבה ובהתאמה תבוטל גם זכות האישה לקבל את החלק שצברה עמו בחיי הנישואין. בנוסיונות אלה, תאבד האישה את כל זכויות הפנסיה שלה (מכח הנישואין) ואת הביטחון הכלכלי שלה. מנגד, ובאופן אבסורדי, אם תהיה לבעל (הגרוש) ידועה בציבור בעת הפטירה, הרי שהיא תזכה לקצבת שארים ותהנה מזכויות הפנסיה של הבעל עד יום מותה. כך, האישה הגרושה, שצברה עם הבעל, במאמץ ובתמיכה כל השנים, את זכויות הפנסיה, תיוותר ללא כל זכות לקצבה ובעליה תבוא האישה החדשה בחיי הבעל, אשר לא צברה עמו דבר. על מנת לשנות מציאות קשה זו, הפוגעת בצורה קשה ובלתי צודקת בזכויותיהן הרכושיות של נשים גרושות, הועלתה הצעת חוק שמטרתה לפצל את זכויות הגמלה במועד הגירושין, כך שהאישה תעמוד עם החלק שצברה בזכויות, כמבוטחת עצמאית מול קרן הפנסיה משלם הגמלה וכך תוכל להנות מזכויותיה עד ליום פטירתה וללא תלות בבעל. הצעת החוק בתהליכי חקיקה והיא צפויה להביא בשורה חשובה לנשים הגרושות.

8 המהפכה הצפויה בהליכי גירושין: הילדים יקחו חלק בהליך מגיל 6 ומעלה - בהתאם לחקיקה חדשה, המיושמת כיום בשני בתי משפט כפיילוט, ותחול בכל בתי המשפט לענייני משפחה במהלך שנת 2014, הילדים יקחו חלק בהליך הגירושין בין הוריהם, בסוגיות הנוגעות לחייהם. המשמעות היא שביהמ"ש יהיה מחוייב לשמוע את רצונותיו ועמדותיו של כל ילד מעל גיל 6 בסוגיה בה דן ביהמ"ש (לדוג' נושא המשמורת והסדרי הראיה). הילד ישמע ישירות על ידי השופט או על ידי פקידת סעד, ככל שהילד יבחר שלא להיפגש עם השופט. הפגישה עם הילד תתקיים ללא ההורים ודבריו ישארו חסויים. שינוי דרמטי זה נותן מעמד חשוב לזכויות הילדים, להיותם אנשים קטנים בעלי דיעה ורצון, שיש להתחשב בהם בעת קבלת החלטות הנוגעות לחייהם. רצון הילד ילקח בחשבון כפרמטר אחד מבין פרמטרים רבים במסגרת ההחלטה, כאשר טובתו של הילד תכריע בסופו של דבר.

9 אישה רווקה זכאית לטיפול הפרייה לצורך הפרייה מטעם המדינה לצורך כניסה להריון מבן זוגה הנשוי - אישה רווקה המקיימת קשר זוגי עם גבר נשוי ביקשה לקבל טיפול הפרייה חוץ גופית. ביה"ח סירב להעניק את הטיפול היות ובן הזוג המיועד נשוי בכלל לאישה אחרת, אשר כלל אינה מודעת למעורבות בעלה בהבאת ילד לעולם מאישה אחרת. האישה הרווקה פנתה לביהמ"ש בבקשה לאשר את הטיפול וביהמ"ש אישר זאת, מבלי לשתף את האישה החוקית בהליך המשפטי או אפילו ליידיע אותה במתרחש מאחורי גבה. ביהמ"ש נימק את החלטתו בחשיבות הזכות להורות, זכות חוקתית; בכך שאין מקום להתערבות המדינה והחברה בשאלות אינטימיות של הולדה ובחירת הפרטנר לכך (דבר שניתן היה לעשות ללא כל רשות, ככל שהאישה היתה מצליחה להתעבר באופן טבעי וללא טיפולים); בהעדפת זכות הילד שיוולד לאב ידוע ומוכר, שמוכן לקחת על עצמו אחריות על הילד, להבדיל מתרומה מבנק הזרע (זו החלופה האחרת שהיתה עומדת לאישה הרווקה). ניתן לבקר את ההחלטה ולומר שהיא מקום לכל הפחות לשתף את האישה החוקית בהליך המשפטי, גם אם דעתה לא היתה מתקבלת בסופו של דבר, שכן לא ידוע האם הבעל אינו שולל מן האישה את החירות שהוא מבקש לעצמו: הרי ככל שהיא מתגלה, לדוג', שהבעל מסרב לתת גט לאישה, הרי שהוא מונע ממנה למעשה את הזכות היסודית להביא בעצמה ילדים נוספים לעולם מגבר אחר.

10 הסכם ממון שנערך בתקופת החיים המשותפים אינו תקף (בהכרח) כאשר בני הזוג ממסדים את הקשר ונישאים - בני זוג שחיו יחדיו כידועים בציבור ערכו ביניהם הסכם ממון. לאחר מספר שנים, מיסדו את הקשר ביניהם, כאשר הם ממשיכים לחסות תחת אותו הסכם ממון שערכו בראשית יחסיהם. בעת הגירושין, התעוררה ביניהם מחלוקת, האם ההסכם שנערך טרם הנישואין תקף? ביהמ"ש קבע שההסכם אינו תקף שכן היה על בני הזוג לערוך הסכם לקראת נישואיהם ולאשר אותו בהתאם להוראות החוק. לאור זאת, חשוב לדעת שלא ניתן בהכרח לסמוך על הסכם ממון שנערך בראשית הקשר וחשוב מאוד לבחון בשנית את תוקפו של ההסכם, ככל שהקשר מתהדק ומתמסד לכדי נישואין.

11 בתי המשפט מכירים בחשיבות לאפשר לילדים להמשיך לחיות בביתם לאחר הגירושין - הליכי גירושין כוללים פירוק של התא המשפחתי, הבא לידי ביטוי פעמים רבות במכירת דירת המגורים וחלוקת תמורתה בין ההורים. בעת האחרונה, עם עליית מעמדם של הילדים וזכויותיהם במסגרת הליכי הגירושין בין ההורים, הוכרה גם החשיבות לפעול ככל הניתן, בעת חלוקת הרכוש, תוך שמירה על רווחת הילדים. בהתאם לכך, הוגדר במפורש בחוק שעל ביהמ"ש לשקול שיקולים הנוגעים לטובת הילדים בעת חלוקת הרכוש. בתי המשפט מאמצים הנחייה זו, תוך יישום מגמה שמטרתה לאפשר ככל הניתן את המשך מגורי הילדים בבית המגורים המוכר להם, ומניעת זעזוע נוסף בחייהם על דרך של עקירתם מביתם ומן המעגלים החברתיים והחינוכיים שלהם. כיום, ישנו בסיס איתן יותר לדרישה למנוע את פירוק השיתוף בבית המגורים, כאשר ניתן ליישם זאת במסגרת החלוקה הרכושית ולהותיר את בית המגורים בבעלות האישה, כנגד זכויות רכושיות אחרות שיוותרו בידי הבעל.

12 תזכורת לחשיבות לערוך צוואה: בעל שעזב את אשתו ובעקבות זאת היא התאבדה, קיבל מחצית מירושתה - חוק הירושה מאפשר לכל אדם לערוך צוואה ובה לקבוע מי יהיו יורשיו לאחר פטירתו. כאשר אדם לא עורך צוואה, קובע החוק את היורשים, בהתאם לדרגות קרבה משפחתיות (לדוג', כאשר אדם נשוי או נמצא בזוגיות עם ידוע/ידועה בציבור, יורש בן הזוג מחצית מן העזבון ואילו הילדים את המחצית השניה). הוראות החוק הינן קשיחות ולא תואמות את מרקם היחסים בכל תא משפחתי. עם זאת, בהיעדר צוואה, מחוייב ביהמ"ש ליישם את הוראות החוק. בהתאם לכך, עלולים להתרחש מצבים קיצוניים, דוגמת המצב המתואר, בו בעל שעזב את אשתו וסירב לתחנונה לחזור אליו ובעקבות זאת התאבדה האישה מחשבו לב, זכה במחצית הירושה שלה, למרות שילדיה התנגדו וטענו כלפיו: "הרצחת וגם ירשת?". עריכת צוואה מומלצת כמעט בכל תא משפחתי, על מנת למנוע מחלוקות וסכסוכי ירושה, ולהתאים את חלוקת הירושה למרקם היחסים הייחודי המאפיין את המשפחה הספציפית.

כסף, כסף, כסף

מזונות משקמים לידועה בציבור לאחר סיום מערכת היחסים הזוגית

לאיזה פרק זמן יפסקו על פי רוב המזונות המשקמים? סכום המזונות ומשכם ישתנה ממקרה למקרה, ויקבע בהתאם לנסיבות הספציפיות. יחד עם זאת, ניתן לומר, כי דפוס היחסים בפועל, משך היחסים, טיבה ואופיה של התלות הכלכלית שנוצרה בין בני הזוג, שאלת קיומם של ילדים משותפים בקשר, הפסדים ורווחים כלכליים שנגרמו לבני הזוג במהלך הקשר (לדוג' פשרות בנושא קריירה ועבודה שבצע צד אחד, לעומת הישגים אליהם הגיע הצד האחר) ישפיעו על קביעת סכום המזונות והתקופה שלגביה יפסקו.

דמי המזונות המשקמים יכולים להיפסק כתשלום חודשי לפרק זמן מסוים או כסכום חד פעמי. מטרתם כלשונם - שיקום בן הזוג החלש כלכלית ומתן אפשרות לעמוד על הרגליים לאחר התלות הכלכלית שנוצרה בבן הזוג. אין המדובר בסכומים מאוד גבוהים על פי רוב וכאשר הסכום נפסק באופן חודשי, יהיה זה בדרך כלל לתקופה שאינה ארוכה, בין שנה למספר שנים לאחר הפירוד, בהתאם לנסיבות המקרה, כאמור. מגמה חשובה זו נותנת מענה למסגרת יחסים שהופכת יותר ויותר מקובלת בעידן המודרני ומונעת התנהלות חסרת תום לב בין בני הזוג, אגב הפירוד וניתוק היחסים ביניהם.

על קצה המזלג, יצוין עוד, כי מערכת יחסים בין בני זוג ידועים בציבור יכולה אף ליצור זכויות רכושיות של בני הזוג, האחד כלפי משנהו (מעבר לזכות המזונות), זאת כאשר מוכח כי התקיימה בין הצדדים כוונת שיתוף, דהיינו, שבני הזוג התכוונו לשתף האחד את השני בזכויות וברכוש שנצבר על ידם במהלך הקשר, כבני זוג נשואים. לצורך כך יש להוכיח קיומו של אורח חיים תקין ומאמץ משותף בקשר, בין היתר לצבירת הזכויות והנכסים, כל אחד מבני הזוג בתחומו (מאמץ משותף יכול להיות גם במצב של חלוקת תפקידים בתא המשפחתי, צד אחד אמון על צבירת נכסים כלכליים וצד אחר על ההיבטים של הדאגה השוטפת לבית ולמשפחה). הנטל המוטל על בן הזוג הידוע בציבור להוכיח שהיתה כוונה לשיתוף רכוש יינו גבוה יותר בהשוואה לבני זוג נשואים, שכן נדרש להוכיח שעל אף היעדר הנישואין הפורמאליים היתה כוונת מיסוד מלאה בקשר והתנהלות כלכלית כבני זוג נשואים לכל דבר וענין.

אחד לקום וללכת, נותרה היא בבת אחת ללא מקורות כלכליים מספקים, שכן נוצר נתק חד ומיידי ביחסים.

בתי המשפט נתנו את הדעת למציאות בעייתית זו ונקבע שגם במערכת יחסים בין ידועים בציבור קיימת חובת מזונות בין בני הזוג. להבדיל מחובת המזונות במערכת הנישואין הפורמאלית המושתתת על הדין האישי (ההלכה היהודית כאשר מדובר בבני זוג יהודים, לרבות הכתובה הנחתמת על ידי הבעל בטקס הנישואין הדתי), חובת המזונות במסגרת היחסים בין בני זוג ידועים בציבור מושתתת על יסודות הסכמיים בין בני הזוג ועל עקרון תום הלב. בתי המשפט קבעו כי שיקולים של הגינות, הגנה על הצדדים חלשים (על פי רוב האשה) וההסתמכות הכלכלית של הצד החלש במערכת הזוגית על הצד החזק כלכלית בתקופת הקשר, מחייבים לאפשר חיוב בעל אופי של מזונות משקמים לצד החלש, לאחר הפירוד. זאת, בין היתר, נוכח התוצאות הקשות שעלולות להיווצר במערכת יחסים בין ידועים בציבור במצב של הפסקה מיידי של המחויבות הכלכלית של הגבר כלפי האשה, עם התערעורת היחסים, כאשר התקיים קודם לכן בין בני הזוג דפוס של תלות כלכלית. עוד נקבע כי החיים הזוגיים והאופן בו בני הזוג ניהלו את משאביהם הכלכליים ותמכו הדדית האחד בשני, גם בהיבט הכלכלי, הם שיוצרים הסכם משתמע (דהיינו - אף אם אין הסכם מפורש בין בני הזוג בענין זה) לתשלום המזונות.

בהתאם לגישות אלה, קיימת כיום מגמה בבתי המשפט לענייני משפחה לפסוק מזונות משקמים לבת זוג ידועה בציבור, אשר היתה תלויה כלכלית בבן הזוג, וזאת לתקופה שלאחר הפירוד ביניהם, על מנת למנוע מצב של נתק כלכלי חד ופתאומי, ללא יכולת הסתגלות למציאות החיים החדשה.

יום, הולך וגדל מספר מערכות היחסים שאינן ממוסדות בקשר נישואין, אלא מתאפיינות בחיים משותפים כ"ידועים בציבור". לעיתים מערכות יחסים אלה מהוות שלב ביניים לקראת נישואין, במטרה לבחון את ההתאמה העתידית (ואף נמשכות מספר שנים במסגרת ביניים זו), לעיתים, מערכות יחסים אלה משקפות בחירת זוגיות בפרק ב' לחיים (לאחר כשלוש נישואין ראשונים, אז פעמים רבות אין ענין במיסוד הפורמאלי של הקשר, אלא בחיים המשותפים בלבד) ולעיתים בחירה בדרך חיים זו מהווה בחירה אידיאלוגית, כתחליף לנישואין, ובמסגרתה מוקמת משפחה, עם ילדים משותפים, לכל דבר וענין. במציאות הישראלית, לעיתים בחירה בדרך חיים זו נובעת מחוסר יכולת להינשא כדת וכדין.

על מנת שבני זוג ייחשבו כידועים בציבור, תהא סיבת בחירתם במסגרת יחסים זו אשר תהא, נדרש קיומם של תנאים הכרחיים: קיום חיי משפחה במשק בית משותף, תחת אותה קורת גג (ראוי לציין, מבלי להרחיב לצורך כתבה זו, כי ידועים מקרים בפסיקת בתי המשפט בהם הוגדרו בני זוג כידועים בציבור, גם כאשר בני הזוג לא התגררו בבית אחד תחת אותה קורת גג, אלא חלקו את חייהם בין שני בתיהם).

להבדיל ממערכת נישואין, מאופיינת מערכת יחסים של ידועים בציבור באפשרות המיידית לנתק את הקשר. למה הכוונה? כאשר בני זוג נשואים מבקשים להיפרד ולהתגרש, התהליך אורך זמן מסוים, לצורך הסדרת הגירושין ולא ניתן להביא את הקשר לסיומו (ברמה הפורמאלית) באופן מיידי, גם אם צד אחד עוזב את השני בפועל. כך לדוג', אם הבעל יעזוב את הבית, עדיין יהיה מחוייב כלפי אשתו בחובות מקשר הנישואין, דוגמת מזונות, שכן הוא עדיין נשוי לה והקשר הפורמאלי טרם הותר. במסגרת יחסים בין ידועים בציבור, אין מסגרת פורמאלית אשר אותה יש להתיר ולמעשה סיום הקשר יכול להיעשות באופן מיידי, ללא תקופת הסתגלות, מרגע שאחד הצדדים קם והולך.

נוצרו מצבים בהם אשה היתה תלויה כלכלית בבן זוגה הידוע בציבור, אולם משהוא בחר יום בהיר

בגידה בבן הזוג - המחיר המשפטי בבתי הדין הרבניים לעומת בתי המשפט לענייני משפחה

במערכות יחסים לא מעטות מתגלה שאחד מבני הזוג לא שמר אמונים למשנהו ולכן סיבות רבות, שפעמים רבות קשורות בהתרופפות כללית של רמת המחויבות וההשקעה ההדדית בקשר הזוגי.

מעשה הבגידה קשור בעולם הרגשי האינטימי של מערכת היחסים, אולם עלולות להיות לו גם השלכות משפטיות. להלן אביא מספר עובדות חשובות לגבי מחיר הבגידה (מחיר משלמות ברמה המשפטית בעיקר נשים) וההשלכות המשפטיות הנלוות לכך, במיוחד כאשר הנושא נדון בבית הדין הרבני.

חשוב להקדים ולהבהיר שבישראל קיימות שתי ערכאות בעלות סמכות מקבילה לדון בנושאים הנלווים לגירושין (רכוש, מזונות ומשמורת ילדים): הערכאה הדתית - בית הדין הרבני מצד אחד, והערכאה האזרחית - בית המשפט לענייני משפחה, מצד שני.

בן הזוג אשר פותח ראשון את התיק (על פי רוב, הבעל ירוץ ראשון לבית הדין והאשה לבית המשפט) קובע איזו ערכאה תידון בסכסוך ולכן השלכה גם לעניינו.

האם יש הבדל מבחינה משפטית בין בעל שבוגד לבין אשה שבוגדת?

על פי ההלכה היהודית, בעל חייב במזונותיה של אשתו כל עוד הם נשואים האחד לשני (זאת ללא קשר למזונות הילדים). אשה שבגדה בבעלה ובגידתה הוכחה, עלולה לאבד את זכותה למזונות מבעלה. סנקציה זו עלולה להיות קשה במיוחד, כאשר האשה תלויה בבעל מבחינה כלכלית וביטול המזונות בניסיונות אלה טומן בחובו השפעות מרחיקות לכת על האשה.

לעומת זאת, נוכח העובדה כי על פי הדין העברי, ככלל האשה אינה חייבת במזונות בעלה, הרי שבמקרה בו הבעל הוא זה שבוגד, לא תוטל עליו כל סנקציה בנושא המזונות או סנקציה כספית אחרת לפיצוי האשה בגין הבגידה (כגון חיובו בסכום מזונות גבוה יותר).

האם יש הבדל בין בית המשפט לענייני משפחה לעומת בית הדין הרבני בנושא ביטול מזונות של אשה שבגדה?

מבחינת החוק במדינת ישראל, בכל הנוגע לדיני המזונות, גם על בית המשפט לענייני משפחה לפעול על פי הדין העברי (דהיינו, על פי כללי ההלכה). לפיכך, בית המשפט לענייני משפחה מוסמך אף הוא לבטל מזונות של אשה שבגדה בבעלה. יחד עם זאת, בית המשפט לא ימהר להפעיל סנקציה חמורה זו והבעל יידרש להוכיח את טענתו לבגידת האשה באופן שאינו משתמע

לשני פנים, במסגרת הליך הוכחות שיתקיים בבית המשפט. כמו כן, במצבים שבהם גם הבעל בוגד באשתו, ביהמ"ש לענייני משפחה לא יטה להטיל על האשה סנקציה ולבטל את מזונותיה, משום המוסר הכפול שיש בכך (שכן הבעל מבקש להעניש את האשה על התנהגות שגם הוא חוטא בה).

האם אשה שבגדה יכולה להינשא לגבר עימו ניהלה רומן, לאחר הגירושין מבעלה?

ההלכה קובעת כי אשה שבגדה בבעלה "אסורה על בעלה ועל בועלה", דהיינו, היא לא תוכל להינשא בשנית בנישואין כדת משה וישראל לא לבעלה (ממנו התגרשה) ולא לגבר עימו היא ניהלה את הקשר מחוץ למסגרת הנישואין. על גבר שבוגד אין הגבלה לעניין נישואיו למאהבת שלו והוא יוכל להינשא לה לאחר גירושיו (במידה ואין מניעה הלכתית אחרת האוסרת את הנישואין הללו).

האם בן זוג נבגד יכול לחייב את בן הזוג הבוגד בגירושין?

על פי ההלכה היהודית, ניתן להתגרש רק בהסכמה של שני בני הזוג או בהיעדר הסכמה, כאשר מוכחת עילת גירושין (אז מוסמך ביה"ד להורות על חיוב בגירושין). מעשה בגידה יכול להוות עילה לחיוב בן הזוג הבוגד בגירושין.

בגידה של אשה בבעלה מהווה עילת גירושין ואם הבגידה הוכחה באופן חד משמעי, בית הדין הרבני רשאי לתת פסק דין המחייב את האשה להתגרש. לעומת זאת, גבר שבוגד, הגם שהבגידה הוכחה, עדיין יכול לבקש את מחילתה של האשה למעשה הבגידה ולטעון כי הוא מבקש לחזור לחיי שלום בית, תוך הבטחה לשפר את דרכיו, לפנות יחד עם האשה לטיפול זוגי וכיוצא ב. במידה ובית הדין הרבני ישתכנע כי הצהרותיו של הבעל כנות, הוא לא יחוייב לתת גט לאשה, הגם שהאשה חפצה בגירושין. יובהר, כי במידה והבעל בוגד באשה פעם אחר פעם, תוך השפלתה ורמיסת כבודה, הרי שהתנהגות זו נחשבת לעילה המוכרת בדין לחיוב הבעל לתת גט לאשה.

האם לבגידת האשה יש השלכות על זכותה להיות ההורה המשמורן על הילדים?

לבגידת האשה אין השלכה על זכותה לשמש כהורה משמורן על הילדים. בניגוד לטעות הרווחת, אשה שבגדה אינה נתונה תחת האיום כי משמורת הילדים תישלל ממנה ותועבר לבעל. יצייון כי באותו אופן לבגידת הבעל אין השלכה על זכויותיו כהורה משמורן או כאפוטרופוס על הילדים והסדרי הראיה בינו לבין הילדים לא יושפעו מכך.

האם לבגידת האשה יש השלכות מבחינת זכויותיה ברכוש המשותף?

לבגידת האשה עשויות להיות השלכות על זכויותיה ברכוש המשותף, ככל שהנושא נדון בבית הדין הרבני. בית הדין הרבני הגדול קבע בפסק דין תקדימי, שאשה שבגדה בבעלה תאבד את זכותה למחצית מהזכויות הסוציאליות (הכוונה לקרנות השתלמות, קופות גמל, פנסיה וכיוצא ב) שנצברו על ידי בעלה במשך כל שנות הנישואין (ולא רק ממועד הבגידה). נוכח העובדה כי במרבית המשפחות ממעמד הביניים, הזכויות הסוציאליות מהוות עתודה כלכלית מרכזית של המשפחה, הרי שמדובר בסנקציה קשה וחמורה מאוד.

עם זאת, בעקבות עתירה שהוגשה לבג"צ על החלטת בית הדין הרבני הגדול הנ"ל, נקבע שאסור לבתי הדין להפלות נשים ולשלול מהן זכויות רכושיות על פי חוק עקב בגידה, אולם הגם שקביעה זו מחייבת את בתי הדין, קיים חשש שהשיפוט המוסרי הננקט על ידי בתי הדין בכל זאת יחלחל לפסקי הדין, במיוחד בסוגיות שאינן בבחינת "שחור - לבן" והאישה הבוגדת עלולה עדיין להיות מופלית לרעה, בעת דיון בסוגיית הרכוש בפני בתי הדין הרבניים.

חשוב להדגיש שבבתי המשפט האזרחיים - בתי המשפט לענייני משפחה - לא מטילים כל סנקציה רכושית על האשה הבוגדת, בהתאם להלכות ברורות של בית המשפט העליון בעניין זה.

האם יש השלכות כלכליות נוספות לבגידה?

על פי ההלכה, אשה שבגדה בבעלה מאבדת את זכותה לקבלת סכום הכתובה, אותו התחייב הבעל להעניק לה במידה והוא יבקש להתגרש ממנה. מסקנה חשובה - לנשים בכלל ולנשים שבגדו בבעליהן בפרט, כדאי להקדים ולהגיש את תביעותיהן לבית המשפט לענייני משפחה!

כשמדובר באשה שבגדה, היא זה אינטרס מובהק של הבעל, כי הנושאים הקשורים בגירושין, לרבות נושאי הרכוש והמזונות, יידונו בבית הדין הרבני, הנוקט בצעדים מחמירים כלפי אשה שבגדה, כמפורט לעיל. מנגד, אינטרס מובהק של האשה יהיה למנוע זאת, והיא תוכל לעשות כן, אם תקדים את הבעל ותגיש את תביעותיה לפניו לבית המשפט לענייני משפחה.